

ՀԱՆԴԻՍ ԲՆԱՊԱՏՄԱԿԱՆ

ՍՊԻՏԱԿԱՊԱՅՆ ԿՈՌԻՆԿԱՍԵՐԻԿՈՅ

Յայտնի է ամենուն որ օգտաւորաց թռչնոց մէջ ամենէն աւելի յանդուգն ու երկայնագնաց ճանապարհորդողք կռռնէք ին : Ասոնք նախ օդոյ մէջ սաստիկ կը բարձրանան խմբովին , և հօն կարգի կը մտնան յուղեորութիւն , ձեացընելով սովորաբար եռանկիւնի խումբ մը՝ դիւրութեամբ ճեղքելու ընդդիմարդել օդը . և երբեմն կ'ամփոփին 'ի ձև շրջանակի , երբ հողմն սպառնայ ցրուել զեռանկիւնին և կամ ընդ առաջ ելլայ յափշտակիչ արժի-

ւր : Եւ որովհետեւ ընդհանրապէս զիշեր ատեն կը ճանապարհորդեն , վասն այնորիկ առաջնորդին որ առջնէն կ'երթայ ճամբայ բանալու համար , 'ի պահանջել հարկին երբ պէտք ըլլայ փոխել ուղղութիւնը , ազդարար ձայն մը կ'արձակէ իր ընկերացը . և նոյն ձայնը կը կրկնէ նաև բովանդակ խումբը : Եւ ահա Հոմերոս կռնկանց այս ձայնը պատշաճ կը համարի բաղդատել Տրոյացւոց աղաղակին հետ՝ պատերազմի ժամանակ՝ այս կերպով .

Խաղային տրովեանք 'ի ձայն աղաղակի զօրէն հաւուց ,
Որդունակ ընթանան ընդդէմ՝ երկնից կռնկանց թռուչք՝
Որ փախուցեալ 'ի ձմերայնոյ և յանհարին թօնընկեցաց՝
Թռիչս առեալ ընդ հոսանս Ովկիանու գընան կանչիւք ,
Նախճիրս արանցըն թըղկաց և օրահաս տանել մահու ,
Եւ 'ի բարձանց օգապար ածեն նոցա մարտ գրժընդակ :

(Ուլիսս Գիրք. Գ. 2.)

Եւ ահա այս կերպով կռռնէք՝ ծընունդք հիւսիսակողմեան աշխարհաց , յայց կ'ելլան բարեխառն կլիմայից , զի մեղով մինչև ցհարաւ :

Ամերիկեան սպիտակադոյն առաջիկայ կռռնէն , միւսերուն նման աներկիւղ ճանապարհորդ է . որ ամեն տարի կը հատանէ ամերիկեան ցամաքին բովանդակ երկայնութիւնը , Պաֆֆինի նեղուցէն սկսեալ մինչև 'ի փոքր Անգլի-

ւեան կղզիս : Այս թռչունն կը թխտէ հիւսիսային աշխարհաց ցրտասառւոյց կողմերը , և մեր կռնկանց նման բոյնը ճախճախուտ տեղուանք կը դնէ՝ խոտոյ թանձրախիտ և բարձր սիւղոց մէջ . և երբ ձագունք թռչելու չափ կը մեծնան , անոնց հետ մէկտեղ դէպ 'ի հարաւ ճանապարհորդութեան կ'ելլայ : Այն եղանակին յորում տունկերն կը սկսին սաղարթաթափ լինել , և հիւսի-

սային աշխարհաց ճախին ջուրերն կը լեցուին լայնածաթ վայրենի թռչուններով (սագ, բադ, կարապ), յայնժամ կռուներ երամուկին յիսուն կամ վաթսուն զոյգ միանգամայն, կը թռանին 'ի մեծ բարձրութիւն՝ մեղմագոյն մըթն ոլորտ մը փնտռելով, կը յառաջնան ընդհատ գիշեր ու ցորեկ այնպիսի արագ ու զօրաւոր ընթացիւք, որ և ոչ բուռն փոթորիկն կրնայ խոտորել զիրենք 'ի ճանապարհէն. մանաւանդ թէ մանաւոր ախորժ կը զգան օդոյ խառնակութենէ: Բայց ոչ թէ մէկ անգամով կը կատարեն իրենց ուղևորութեան ասպարէզը կամ ընթացքը, այլ կանկ կ'առնուն ուրեք ուրեք 'ի միջանկեալ տեղիս, յապաղելով երբեմն նաև մէկ քանի շտաբով, մինչև որ օդոյ ցըրտութիւնն ստիպէ զիրենք փութալ յուղևորութիւն:

Ամերիկոյ Միացեալ-Նահանգաց կեդրոնական ու արևմտեան կողմերը կռուներն սովորաբար հոկտեմբեր ամսոյն կէսերը կամ նոյեմբերի սկիզբները կը հասնին: Երամբ որչափ ալ բազմաթիւ ըլլան, հազիւ թէ կը տեսնուին ամպոց միջէն մտադիր աչքը դիտելով. անանկ որ աղէկ որոշելու համար հարկ է պայծառ ըլլայ երկինքն. և օդոյ ու երկնից պոյծառութեան ատեն սովորութիւն ունին աւելի հանդարտ ու խոնարհ թռչելու: Գեղեցիկ է տեսնալ զաստիք թռչել զաշտաց ու լիւրանց վրայէն երկայնածիփ պտրանցաւ ու թխադոյն թափերով՝ զորս կ'երկնցընեն գէպ 'ի ետևի կողմը:

Կռուներ, որ թերևս ամերիկեանց մարին թռչնոց մէջ ամենէն բարձրն ու գեղեցիկն է, զլուխը երկընցուցած վիճակի մէջ մինչև հինգ կամ վեց ոտնաչափ երկայնութիւն կ'ունենայ. սպիտակ է իրեն զծին, թևոց ծայրերը միայն սևագոյն: Դլուխը կարմիր է, իսկ սրունքները մերկ ու թխագոյն: Նորահասակ կռուներ, զոր բնապատուժ սխալմամբ առանձին ցեղ մը համարեցան, և անուանեցին կռուիկ քաւաւախ, մոխրա-կարմրագունի կը

մօտենայ, սևագոյն թևերով և ամենակարճ տտամբ: Ըստ անել հասակին այս դոյնն կը փոխուի 'ի թռու-գորշագոյն, 'ի կապոյտ-թխագոյն, 'ի պայծառ-մոխրագոյն և վերջապէս 'ի սպիտակ-ծիրնագոյն: Առաջիկայ երկու կռուներն, որ Լոնտոնայի հոշակաւոր կենդանաբանութեան պարաիդին կը վերաբերին՝ զեռ նորահասակ են:

Կռուներն իրեն բնակութեան համար ճախածխոտ անտառներ և ընդարձակ լիճեր կը փնտռէ. սակայն երբեմն չոր տեղուանք ալ կ'երթայ կերակուր հայթայթելու համար: Թէ ճճակեր է և թէ ընտակեր. և ընդհանրապէս չիյներ հոգոյ վրայ մինչև որ սերմանուած չըլլայ, վնասելու անդ զսերման զօրս վրիպակ է տափանն ծածկել հոգոյ տակ: Կրտսէ անխտիր՝ գուռէ աւելի ախորժանօք՝ որգ, սողուն, միջատ, գորտ և ճճի. և թերևս այս է թաց տեղուանք սիրելուն պատճառը, վասն զի կը գրտնայ յայնպիսի տեղիս առանց մեծ դժուարութեան այս տեսակ ուտելիքներու Հրահանգեալ կռուներ կտրիճ որսորդ է մկանց. որ կտուցի մէկ հարուածով կը սպաննէ մէկէն զթշնամին. կտուցին երկայնութիւնը գրեթէ չորս բլծաչափ է:

Երբոր ամերիկեան կռուներ վտանգ մը կը տեսնայ առջին (նոյնը կ'ընէ նաև մեր աշխարհաց կռուներն), ահագին ձայն մը կ'արձակէ. և կը կրկնեն զնոյն բոլոր չրփաբնակ կռուներն գրեթէ կէս ժամու չափ. ապա կը ցատկեն մէկէն իրենց բնակարանէն, և կը սլոնան ընդ օդ անհասանելի բարձրութեամբ: Կը պատմեն որսորդք թէ կռուները զիշեր ժամանակ միջընէն մէկը պահապան կը կարգեն. և մինչդեռ բովանդակ երամն 'ի քուն է, գիշերապահն կը հսկէ բարձրագլուխ. և թէ որ անսովոր առարկայ մը տեսնալու ըլլայ՝ շուտ մը ձայն կու տայ իր ընկերացի սուր ու զօրաւոր արշալակաւ, պաշտպանելու իրենք զիրենք թշնամոյն գէմ. և բաւական ճարտարք են 'ի կռուել:

ՍՊԻՏԱԿԱՂՈՅՆ ԿՈՌԻՆԿ ԱՄԵՐԻԿՈՅ

Ամերիկեան այս սպիտակագոյն կը-
ռունկն թէ որ կրթուելու ըլլայ, ընաա-
նի ու սիրելի է. բայց վայրենութեան
վիճակի մէջ որսորդութիւնն իսկ չէ

անվտանգ. վասն զի երբեմն կառուցի
մէկ հարուածով կը ծակէ մէկ կողմանէ
'ի միւսն որսորդին ձեռքը :